

УМИСНЕ ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ: ХАРАКТЕРИСТИКА КІЛЬКІСНИХ ПОКАЗНИКІВ ЗЛОЧИННОСТІ

INTENTIONAL DAMAGE TO ELECTRIC POWER FACILITIES: CHARACTERISTICS OF QUANTITATIVE CRIME INDICATORS

Распутній Д.О., аспірант (PhD) кафедри права

Національний аерокосмічний університет «Харківський авіаційний інститут» імені М.С. Жуковського

Тематика дослідження та протидії правопорушенням, пов'язаним з пошкодженням об'єктів електроенергетики, завжди була актуальною. Проте в реаліях сьогодення це питання вимагає особливої уваги в світлі бойових дій, коли об'єднана енергетична система проходить трансформацію та шлях до децентралізації для більшої стійкості останньої в реаліях бойових дій.

В цей час будь-яке втручання в роботу системи з середини можливо призведе до дестабілізації системи електрозабезпечення в районі, регіоні.

Питання полягає також в тому, що присутнє проблематика кваліфікації зазначеного правопорушення та відповідно суміжних, тотожних за родовою ознакою або правопорушень безпосередньо пов'язаних з діями передбаченими ст. 194-1 кримінального кодексу України (далі – КК України) які пов'язана в більшості випадків з нечітким виокремленням об'єкта, об'єктивної, суб'єктивної сторін правопорушення.

Ця стаття написана в рамках дослідження вчинених правопорушень, кваліфікованих за ст. 194-1 КК України «Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики», з метою дослідження зазначених правопорушень з погляду кримінологічної характеристики та кількісних показників в приватному випадку.

В цій статті кримінологічна характеристика виконана базуючись на вітчизняних наукових публікаціях, дослідженнях та опублікованій статистиці. Спираючись на вище зазначені показники створено статистичні аналізи та графіки з відповідними висновками.

Через те, що правопорушення такого типу не мають згідно з доступною та офіційною статистикою великих об'ємів то для більшої інформативності та наочності кримінологічна характеристика була виконана крізь призму розгляду кримінологічної характеристики спільно з правопорушеннями, дії яких кваліфікуються за статтями ст.ст. 188 - 1 «Викрадення води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання»; 194 «Умисне знищення або пошкодження майна»; 194-1 «Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики»; 270-1 «Умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства», де для статистичного аналізу ситуації в межах України за основу були взяті статистичні дані, викладені Офісом Генерального прокурора України та статистичними даними що викладені регіональними судами, відкритими джерелами на кшталт сайту єдиного державного реєстру судових рішень.

Таке рішення обґрунтовується розумінням деякого рівня латентності зазначеного виду правопорушень.

Ключові слова: кримінологічна характеристика, статистика, об'єкти електроенергетики, критична інфраструктура, офіс генерального прокурора, латентні правопорушення, детермінанти правопорушення, паливно-енергетичний комплекс, кількісні показники.

The study and prevention of offenses related to damage to electric power facilities have always been relevant. However, in today's reality, this issue requires particular attention due to ongoing hostilities. The unified energy system is undergoing transformation, moving towards decentralization to enhance its resilience in wartime conditions.

At this stage, any internal interference with the system's operation could potentially destabilize the power supply at the district or regional level.

Another critical aspect is the legal classification of such offenses, as well as related or generically similar violations, including those directly linked to actions covered under Article 194-1 of the Criminal Code of Ukraine (hereinafter referred to as the CCU). The main challenge often lies in the ambiguous distinction of the offense's object, as well as its objective and subjective elements.

This article is written as part of a study on offenses classified under Article 194-1 of the Criminal Code of Ukraine (hereinafter referred to as the CCU), "Intentional Damage to Electric Power Facilities," with the aim of analyzing these offenses from a criminological perspective.

In this article, the criminological analysis is based on domestic scientific publications, research studies, and published statistical data. Relying on the aforementioned indicators, statistical analyses and graphical representations have been developed, accompanied by relevant conclusions.

Since offenses of this type, according to available official statistics, occur in relatively low numbers, the criminological assessment was conducted through a broader lens. Specifically, it was examined in conjunction with offenses classified under the following articles of the CCU: Article 188-1 – "Theft of Water, Electricity, or Thermal Energy through Unauthorized Use"; Article 194 – "Intentional Destruction or Damage to Property"; Article 194-1 – "Intentional Damage to Electric Power Facilities"; Article 270-1 – "Intentional Destruction or Damage to Housing and Utility Infrastructure."

For statistical analysis within Ukraine, data from the Office of the Prosecutor General of Ukraine, regional courts, and open sources such as the Unified State Register of Court Decisions were used as primary references.

This approach is justified by recognizing the latent nature of such offenses to some extent.

Key words: criminological characteristics, statistics, energy facilities, critical infrastructure, the Office of the Prosecutor General, latent offenses, determinants of offenses, the fuel and energy complex, offenses against public security.

Постановка проблеми та її актуальність. Проблематика дослідження та протидії правопорушенням, пов'язаним з паливно-енергетичним комплексом (далі – ПЕК) в Україні, завжди була актуальна, особливу важливість це питання приймає в світлі бойових дій. Присутнє питання проблеми кваліфікації зазначеного правопорушення та відповідно суміжних, тотожних за родовою ознакою або правопорушень безпосередньо пов'язаних з діями передбаченими ст. 194-1 кримінального кодексу України (далі – КК України), які пов'язані в більшості випадків з нечітким виокремленням об'єкта, об'єктивної, суб'єктивної сторін правопорушення.

Аналіз стану дослідження. Аналіз правопорушень, пов'язаних з безпекою об'єктів критичної інфраструктури, зокрема об'єктів електроенергетики займалися

такі науковці, як Т.М. Беркій, І.Ю. Тур, О.В. Тихонова, С.О. Михайлович, А.В. Кумейко, однак зазначена тематика дослідження вимагає дедалі більшого та ширшого дослідження та актуалізації поставленого питання.

Ціль статті. Розгляд кримінологічної характеристики з точки зору кількісних показників, правопорушень що кваліфікують за ст. 194-1 КК України та посягають на цілісність ПЕК в Україні.

Основна частина. Кримінологічна характеристика злочину є одним із ключових елементів формування картки ризику на підприємствах, пов'язаних з об'єктами критичної інфраструктури, такими як об'єкти електроенергетики, насамперед. Це надає об'єктивне уявлення про правопорушення щодо об'єкта дослідження в тій чи іншій галузі, що, нехай і частково, але пояснює процеси, що від-

буваються в кримінально активній частині суспільства на певній території, завдяки чому можливо виробити план протидії щодо тих чи інших протиправних дій, націлених на порушення безпеки досліджуваного об'єкта.

На жаль на момент сьогодення, серед вчених немає єдиної думки щодо визначення методів і понять кримінологічних досліджень, тому в кримінологічній науці, це поняття трактується, як свого роду математична модель, сформована на основі статистичних даних. Але водночас інші вчені, такі як О.В. Тихонова та І.Ю. Тур стверджують, що якщо використовувати суворо сухий і математичний розрахунок, то він не надає необхідної повної інформації, оскільки не дозволить визначити суть злочинності і її детермінанти.

Ми повністю згодні з вищевказаними вченими та вважаємо, що на наш погляд було б коректним відзначити й погодитися з тим, що «кримінологічна характеристика» – це сума найбільш точних статистичних даних з корегуванням до поточної соціально обумовленої ситуації, а також особистості порушника.

Також слід відзначити, що кримінологічний аналіз цього правопорушення залишається проблематичним через малу кількість статистичних даних, навіть якщо для статистики візьмемо злочини з 2011 року, в свою чергу такі показники будуть не об'єктивними та не повною мірою актуальними, адже все одно становлять малу частку, про що стверджувала і І.Ю. Тур у своїй дисертації «Кримінально-правова та кримінологічна характеристика умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства (ст. 270-1 КК України)», де для свого аналізу використовувала дані також відносно ст. ст. 194 та 194-1 КК України для більш об'єктивної картини.

Відповідно до вищезазначеного ми можемо зробити висновок про те, що найкраще розглядати таку характеристику спільно з іншими правопорушеннями, які передбачають умисне пошкодження об'єкта приватної власності або є результатом таких дій, що націлені на первинне втручання та пошкодження об'єкта ПЕК або житлово-комунального господарства. Об'єднавши показники щодо правопорушень за ст. ст. 188-1, 194, 194-1 та 270-1 ККУ, отримаємо більш чіткі та об'єктивні показники.

Рівень злочинності. Не дивлячись на те, що такого роду статистику необхідно проводити разом не тільки

з статистичними показниками, а й якісними, як визначав Фіалка М.І., висвітлення проблематики, особливо в рамках публікації статті, не полягає в тому, щоб поставити перед собою завдання проаналізувати в повному обсязі всі показники злочинності. Враховуючи той факт, що до кількісних показників відносять рівень злочинності, рівень судимості, ціну злочинності, коефіцієнти злочинності та динаміку злочинності [3, с. 284], а до якісних показників – структуру злочинності, характер злочинності та географію злочинності [4, с. 287], об'єм такого кримінологічного дослідження виходить далеко за межі публікації. Тому ми звернемо власну увагу на окремі з них. Починаючи з рівня злочинності.

За загальним правилом, рівень злочинності є її кількісним показником, який є сумою вчинених кримінальних правопорушень та осіб, які їх вчинили, за певний період часу на певній території [1, с. 32].

З 2005 року з'являються перші статистичні дані щодо кількості зареєстрованих злочинів проти об'єктів електроенергетики у зв'язку із доповненням Кримінального кодексу України статтею 194-1. В нашому випадку ми дослідили обліковані кримінальні правопорушення за 2014–2024 роки. (див. таблицю 1).

Коефіцієнт злочинності

Коефіцієнтом злочинності є ставлення кількості тих чи інших злочинів та осіб, які їх вчинили, щодо загальної маси населення того чи іншого регіону.

За загальноприйнятою практикою, у разі великого обсягу населення встановлюється обумовлена кількість населення. Загальноприйнятим співвідношенням фігурує співвідношення до населення – на 100 тис. або на 1 тисячу осіб.

а) Коефіцієнт інтенсивності злочинності населення.

Зазначений коефіцієнт обчислюється шляхом поділу визначеного абсолютного рівня злочинів на чисельність населення обраного регіону з відповідним знаменником, що корегується від чисельності населення, що проживає у ньому [2].

Для розрахунку коефіцієнта кримінально-протиправного умисного знищення чи пошкодження об'єктів електроенергетики використовуватимемо кількість врахованих кримінальних правопорушень, відносно населення України на початок звітного періоду, згідно з даними Державної служби статистики (див. таблицю 4).

Таблиця 1
Абсолютний рівень облікованих кримінальних правопорушень за ст. ст. 188-1, 194, 194-1, 270-1 КК України за період 2014–2024 роки

Рік	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Всього
Ст. 188-1	30	31	41	61	61	79	54	56	34	43	9	499
Ст. 194-1	372	243	242	216	125	85	69	60	33	41	47	2412
Ст. 194	4582	3226	3105	2714	2551	2653	2157	1542	783	762	818	29452
Ст. 270-1	33	13	9	8	16	14	14	11	8	5	6	164

Таблиця 2
Кількість виявлених осіб, які вчинили правопорушення, за ст. ст. 188-1, 194, 194-1, 270-1 КК України за період 2014–2024 роки

Рік	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Всього
Ст. 188-1	30/0	31/0	41/1	61/9	61/1	79/2	54/0	56/0	34/0	43/0	9/0	499/13
Ст. 194-1	372/43	243/9	242/4	216/50	125/10	85/3	69/8	60/0	33/0	41/11	50/9	2412/138
Ст. 194	4582/153	3226/114	3105/103	2714/110	2551/113	2653/163	2157/217	1542/262	783/150	762/224	978/491	29452/1609
Ст. 270-1	33/0	13/3	9/0	8/0	16/0	14/5	14/0	11/0	8/0	5/1	6/0	164/9

Таблиця 3

**Кількість кримінальних проваджень за ст. 194-1 КК України закритих
за п. п. 1, 2, 4-1, 6, 9-1 ч. 1 ст. 284 КПК України**

Роки	Кількість облікованих кримінальних порушень за ст. 194-1 КК	Кількість закритих кримінальних проваджень за п.п. 1, 2, 4-1, 6, 9-1 ч. 1 ст. 284 КПК України.
2014	372	194
2015	243	179
2016	242	210
2017	216	160
2018	125	90
2019	85	79
2020	69	78
2021	60	92
2022	33	65
2023	41	64
2024	47	82

Джерело: Офіс Генерального прокурора. Статистична інформація про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування, а також про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за 2014–2024 роки.

Таблиця 4

Коефіцієнт вчинення кримінальних правопорушень, що кваліфікуються за ст. ст. 194, 194-1, України

Роки	Чисельність постійного населення (на 1 січня, тис. осіб) за даними Держстату України	Кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень, передбачених ст. 194-1 КК України	Коефіцієнт злочинної інтенсивності, злочинів на 100 тис. осіб	Кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень, передбачених ст. 194 КК України	Коефіцієнт злочинної інтенсивності, злочинів на 100 тис. осіб
2014	45426,2	372	818,9	4582	10086,6
2015	42928,9	243	566,05	3226	6461,1
2016	42760,5	242	565,94	3105	7261,3
2017	42584,5	216	507,22	2714	6373,2
2018	42386,4	125	294,90	2551	6018,4
2019	42153,2	85	201,645	2653	6293,7
2020	41902,4	69	164,66	2157	5147,6
2021	41588,4	60	144,27	1542	3707,7
2022	41167,3	33	80,16	783	1901,9
2023	36700,0*	41	111,71	762	2076,2
2024	+– 27400,0*	47	171,53	818	2985,4

Джерело: Офіс Генерального прокурора. Статистична інформація про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування, а також про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за 2014–2024 роки.

б) Коефіцієнт злочинної активності населення, який відбиває його кримінальну активність.

Для розрахунку цього показника беруть кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень або осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності за певний період часу на певній території, та чисельність кримінально активного населення, яке проживає на цій території, вік якого досяг кримінальної відповідальності.

Коефіцієнт злочинної активності населення за період із 2014 по 2024 роки містяться в таблиці 5.

Грунтуючись на наведених даних, можна констатувати, що найвищий коефіцієнт був саме у 2014 році, коли кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень, пов'язаних із діями, що кваліфікуються за ст. 194-1, також як і з умисним знищенням або пошкодженням об'єктів житлово-комунального господарства (ст. 270-1 КК Укра-

їни), так і з простим умисним знищенням або пошкодженням майна (ст. 194 КК України), був найбільшим у 2014.

Динаміка, дуже чітко висвітлює становище та тенденції, що превалюють відносно кримінологічної ситуації та обчислюють відносно абсолютного зростання, темпу зростання (зниження) та темп приросту (зменшення), але, розуміючи той факт, що дослідити об'єктивно всі динамічні зміни не видається можливим, зупинили свою увагу на абсолютному зростанні (зниженні) злочинності.

Абсолютне зростання (зниження) – це показник, який характеризує, на скільки одиниць (в абсолютному значенні) явище за певний період зросло або зменшилось [17, с. 286] (див. рис. 1).

У висновку до публікації коректним буде відзначити абсолютні зміни правопорушень, пов'язаних з пошкодженням об'єктів електроенергетики, які демонструють

Таблиця 5

Коефіцієнт злочинної активності населення у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 194 та 194-1 КК України

Роки	Чисельність постійного населення (старше 14 років) за даними Держстату України	Кількість виявлених осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, передбачені КК України		Кількість Опублікованих кримінальних правопорушень, передбачених ст. 194-1 КК України	Коефіцієнт злочинної інтенсивності, злочинів на 100 тис. Осіб		Коефіцієнт злочинної інтенсивності, відносно загальної кількості злочинів на 100 тис. Осіб (ст. 194-1 КК України)
		194	194-1		194	194-1	
2014	31606,4	153	43	372	484	136	1176,97
2015	29634,7	117	9	243	394,8	30,36	819,98
2016	29327,7	103	4	242	351,2	13,63	825,15
2017	29011,9	110	50	216	379,1	172,34	744,522
2018	28719,0	113	19	125	393,4	66,15	435,25
2019	28468,0	168	3	85	590,1	10,53	298,58
2020	28199,5	217	8	69	769,5	28,37	244,68

Рис. 1.

Рис. 2.

зменшення, що наочно підтверджується статистичними даними та графіками, приведеними в цій публікації, так, зазначені правопорушення за ст. 194-1 КК України зменшились з 372 випадків (2014 р.) до 50 (2024 р.) та за кількістю осіб з 43 в 2014 році до 9 в 2024 році, тим самим продемонстрували зменшення на 322 кримінальних правопорушення за період дослідження.

Тож повернувшись до аналізу статистичної звітності, слід резюмувати основні точки максимального зростання:

- на 2014 рік де кількість справ становила 372 одиниці;
- на 2017 де кількість справ становила 216 одиниці;
- на 2018 де кількість справ становила 125;
- на 2022 де кількість становила всього 33 опубліковані справи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Джужа О. М. *Кримінологія: спеціалізований курс лекцій зі схемами: загальна та особлива частини* / О. М. Джужа, Є. М. Моїсєєв, В. В. Васи́левич. Київ : Атіка. 2001. 368 с.
2. Кримінологічний аналіз стану злочинності в Україні. *Аналіз та прогноз злочинності : конспект лекцій*. Studies : студент. б-ка. Київ, 2015. URL: <https://studies.in.ua/analiz-ta-prognoz-zlochynnosti> (дата звернення 06.11.2024).
3. Фіалка М. І. Показники злочинності (кількісні). *Велика українська кримінологічна енциклопедія. У 2 т. Т. 2: М-Я.* / Редкол.: В. В. Сокурєнко (голова), О. М. Бандурка (співголова) та ін.; наук. ред. О. М. Литвинов. Харків: «Факт», 2021. С. 284-287.
4. Фіалка М. І. Показники злочинності (якісні). *Велика українська кримінологічна енциклопедія. У 2 т. Т. 2: М-Я.* / Редкол.: В. В. Сокурєнко (голова), О. М. Бандурка (співголова) та ін.; наук. ред. О. М. Литвинов. Харків: «Факт», 2021. С. 287-289.